

5.4.3 VLASTIVĚDA

5.4.3.1 Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět Vlastivěda vychází ze vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* RVP ZV. V návaznosti na vyučovací předmět Prvouka přináší žákům základní poznatky o významných přírodních, hospodářských, společenských, kulturních a historických okolnostech života lidí a o výsledcích jejich činnosti, které je třeba chránit. Na základě poznání se žáci učí porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům, včetně situací ohrožení. Seznamuje žáky s nejvýznamnějšími osobnostmi a událostmi regionálních, národních a evropských dějin, integruje poznatky, dovednosti a zkušenosti z vyučování a osobního života žáků s dalšími informacemi z tisku, rozhlasu, televize, uvádí je do souvislostí a v potřebné míře zobecňuje. Vzdělávací obsah předmětu a převážně činnostní charakter výuky směřují zejména k tomu, aby si žáci přirozeným způsobem vytvořili kladný vztah ke své rodině, škole, obci, regionu a zemi, ve které žijí, a současně aby nabyli povědomí sounáležitosti se zeměmi integrované Evropy a s jinými demokratickými zeměmi světa. Hlavním cílem předmětu je vybavit žáka dostatečně pevnými základy jeho osobní a národní identity, a vytvořit mu podmínky pro jeho pozdější orientaci a uplatnění ve společnosti (v rámci České republiky i ostatních zemí Evropské unie).

5.4.3.2 Obsahové, časové organizační vymezení předmětu

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu Vlastivěda vytváří přirozené základy pro výuku vyučovacích předmětů Dějepis, Zeměpis a Občanská a rodinná výchova ve vyšších ročnících školy a je členěn do tří základních tematických okruhů: *Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás a Lidé a čas*. Rozsah a hloubku konkretizovaného učiva volí vyučující s ohledem na konkrétní místní podmínky, potřeby a zájem žáků; rychlost postupu přizpůsobuje aktuální úrovni poznávacích schopností žáků a jejich dosavadní životní zkušenosti. Tematické okruhy se společnými prvky vhodně a funkčně propojují.

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci seznamují se základními poznatky o krajině, minulosti a současnosti své obce (regionu, vlasti). Získávají základní informace o Evropě, ostatních kontinentech a jejich zemích. Učí se orientovat v terénu, pracovat s mapami, objevovat nové a zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků, např. v dopravní výchově.

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* žáci poznávají různé druhy lidské práce a učí se chápat jejich souvislost s přírodními podmínkami, poznávají, jak se činnosti lidí odrážejí v tvářnosti krajiny, charakteru staveb a v rozmanitých památkách. Žáci poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, se světem financí, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy). Postupně si osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání, uvědomují si význam a podstatu pomoci a solidarity, vzájemné úcty a snášenlivosti mezi lidmi a rovného postavení mužů a žen.

V tematickém okruhu *Lidé a čas* se žáci učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů, vycházejí od nejznámějších událostí v obci a regionu a postupují se k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Získávají odpovědný vztah ke kulturnímu bohatství vlasti, k jejímu přírodnímu prostředí, kulturnímu dědictví a historickým památkám. Vytvářejí si základní představu o způsobu života svých předků v různých historických obdobích i o způsobu života lidí v sousedství vlasti.

Vyučovací předmět Vlastivěda se vyučuje ve 2 hodinové týdenní dotaci ve 4. i 5. ročníku (celkem 4 hodiny). Výuka probíhá převážně v kmenových třídách, nezanedbatelná část i mimo budovu školy (tematické vycházky a exkurze, návštěva památek, sbírek regionálních muzeí, apod.).

5.4.3.3 Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Vlastivěda

KOMPETENCE K UČENÍ Vést žáky k odpovědnosti za vzdělávání, umožnit jim osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení	<ul style="list-style-type: none">- Vedeme žáky k zodpovědnosti za jejich vzdělávání a za jejich „budoucnost“ připravujeme je na celoživotní učení.- Ve výuce zřetelně rozlišujeme základní (nezbytné, klíčové, kmenové) učivo a učivo rozšiřující.- Učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace z různých zdrojů.
KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů	<ul style="list-style-type: none">- Na modelových příkladech, kdy žáci hrají určené role a řeší modelové situace, učíme žáky algoritmu řešení problémů.- Podporujeme netradiční (originální) způsoby získávání informací.- Ve škole i při mimoškolních akcích průběžně monitorujeme, jak žáci řešení problémů zvládají.
KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ vést žáky k otevřené, všestranné a účinné komunikaci	<ul style="list-style-type: none">- Podporujeme různé formy komunikace (s místními obyvateli, pamětníky, pracovníky regionálních muzeí, knihoven, apod.). Klademe důraz na „kulturní úroveň“ komunikace.- Vedeme žáky k tomu, aby předávali své zkušenosti a poznatky z cestování svým spolužákům.- Učíme žáky publikovat a prezentovat názory a zkušenosti (místní tisk, web, prezentace).- Vedeme žáky k bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií.- Jdeme příkladem – „profesionálním“ přístupem ke komunikaci s žáky, rodiči, zaměstnanci školy a širší veřejností. Pozitivně svoji školu a učitelskou profesi prezentujeme na veřejnosti.
KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ rozdvíjet u žáků schopnost spolupracovat, pracovat v týmu, respektovat a hodnotit práci vlastní i druhých	<ul style="list-style-type: none">- Učíme žáky pracovat v týmech, učíme je vnímat vzájemné odlišnosti jako podmínku spolupráce.- Vedeme žáky k jednání na základě respektu a společně vytvořených a přijatých pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů.- Rozvíjíme schopnost žáků zastávat v týmu různé role.- Učíme žáky kriticky hodnotit práci týmu, svoji práci v týmu i práci ostatních členů týmu.- Podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci vzájemně potřebují.- Učíme žáky chápat různé sociální postavení lidí v historii naší země a vyvodit analogie k současnosti.

<p>KOMPETENCE OBČANSKÉ vychovávat žáky jako svobodné občany, plnící své povinnosti, uplatňující svá práva a respektující práva druhých, - jako osobnosti zodpovědné za svůj život, zdraví a životní prostředí, - jako ohleduplné bytosti, schopné a ochotné pomoci účinně v různých situacích</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vedeme žáky k národní hrdosti, k ochraně životního prostředí, kulturního a přírodního bohatství. - Podporujeme různé formální i neformální způsoby spolupráce s obcí, policií, složkami IZS apod. - Učíme žáky základům demokracie, tolerance a vzájemného soužití a mezilidské pomoci (modelové situace – bezpečnost včetně dopravní, situace ohrožení, aj.) - Seznamujeme žáky se světem financí – učíme je orientaci v problematice peněz a cen a vedeme k odpovědnému spravování osobní rozpočtu.
<p>KOMPETENCE PRACOVNÍ vést žáky k pozitivnímu vztahu k práci, naučit žáky používat při práci vhodné materiály, nástroje a technologie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Žádnou práci netrestáme, kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme. Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. - Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky. - Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s rozličnými profesemi a s jejich možnostmi budoucího pracovního uplatnění v rámci Evropské unie – postupně tak vytváříme představu žáků o volbě vhodného dalšího studia a povolání.

5.4.3.4 Očekávané výstupy vzdělávacího oboru (OVO) Člověk a jeho svět (Vlastivěda - 2. období)

1. MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy (OVO) -2. období

žák

- 1.4 určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- 1.5 určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- 1.6 rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli
- 1.7 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- 1.8 zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích
- 1.9 rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam

Učivo (U)

- 1.1 domov - prostředí domova, orientace v místě bydliště
- 1.2 škola - prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy; riziková místa a situace
- 1.3 obec, místní krajina - její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce, význačné budovy, dopravní síť
- 1.4 okolní krajina (místní oblast, region) - zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany
- 1.5 regiony ČR - Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod
- 1.6 naše vlast - domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly, armáda ČR
- 1.7 Evropa a svět - kontinenty, evropské státy, EU, cestování
- 1.8 mapy obecně zeměpisné a tematické - obsah, grafika, vysvětlivky

2. LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy (OVO) -2. období

žák

2.3 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci

2.4 rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení

2.5 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy

2.6 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátet dluhy

2.7 poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce

Učivo

2.1 rodina - postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání

2.2 soužití lidí - mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“

2.3 chování lidí - vlastnosti lidí, pravidla slušného chování, ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům

2.4 právo a spravedlnost - základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot

2.5 vlastnictví - soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky

2.6 kultura - podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura

2.7 základní globální problémy - významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

3. LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy (OVO) - 2. období

žák

- 3.4 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- 3.5 využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek
- 3.6 rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- 3.7 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik
- 3.8 objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo

- 3.1 orientace v čase a časový řád** - určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období
- 3.2 současnost a minulost v našem životě** - proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny
- 3.3 regionální památky** - péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- 3.4 báje, mýty, pověsti** - minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

5.4.3.5 Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

VLASTIVĚDA - 4. ročník

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zprostředkuje ostatním spolužákům zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti a v jiných zemích - dobře se orientuje na mapě, ukáže polohu sousedních států - charakterizuje vybrané státy - vyhledá na mapě evropské státy a významná evropská města - porovná světadíly a oceány podle velikosti, popíše podle mapy jejich polohu na Zemi - vysvětlí pojmy: Evropská unie, rozliší znak EU; uvede výhody členství ČR v EU <ul style="list-style-type: none"> - určí svět. strany v přírodě a podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě - rozliší náčrt, plán a základními typy map, vysvětlí smluvní značky - předvede práci s mapou, ukáže na mapě polohu ČR a sousedních 	<p style="text-align: center;"><u>Místo, kde žijeme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zkušenosti z cestování do zahraničí - Evropa a svět – kontinenty, oceány - poloha a povrch Evropy - sousedé ČR a evropské státy - Evropská unie - co daly naše země Evropě - poloha a povrch České Republiky - riziková místa a situace - grafické znázornění povrchu – mapy, plány - orientační body a linie - světové strany 	<p>T, Ú, R, PP, MoS</p>	<p>OVO: 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8,1.9 2.3,2.4, 2.5, 2.6,2.7 3.4,3.5,3.6,3.7,3.8</p> <p>U: 1.4, 1.5, 1.6, 1.7,1.8, 2.3,2.4, 2.6,2.7 3.1,3.2,3.3,3.4</p> <p>PT 2.3 2.4</p>

<p>států</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvede informace o podnebí ČR a podnebních pásmech - vyhledá na mapě hlavní vodní toky, pohoří a nížiny ČR - vyhledá hlavní města krajů ČR - uvede hlavní orgány státní moci, jejich zástupce, symboly státu - vyhledá z dostupných zdrojů typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hosp. a kultury - charakterizuje státoprávní uspořádání ČR - se spolužáky sestaví žákovskou samosprávu, ve skupině sestaví základní pravidla soužití ve škole - uvede lidská práva a práva dítěte - vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole (v rodině, v obci) - rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy - projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům - vysvětlí pojem kultura, různé 	<ul style="list-style-type: none"> - zvláštnosti krajů a oblastí ČR - státní zřízení, politický systém ČR - státní správa a samospráva - státní symboly, armáda ČR <hr style="width: 10%; margin-left: 0;"/> <p style="text-align: center;"><u>Lidé kolem nás</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - žákovská samospráva jako modelová situace - principy demokracie - základní lidská práva a práva dítěte - práva a povinnosti žáků školy - protiprávní jednání; korupce - ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům 		
--	---	--	--

<p>projevy kultury, kulturní instituce</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakterizuje svými slovy některé vývojové etapy historie naší vlasti, popíše způsob života lidí v různých etapách historie - na konkrétních příkladech porovná minulost a současnost - konkrétním způsobem využije archiv, knihovnu, sbírky muzeí a galerií jako informační zdroj pro pochopení minulosti - porovná a zhodnotí na příkladech způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti (uvede regionální specifika) - objasní historické důvody státních svátků významných dnů - stručně charakterizuje historický přínos významných osobností českých dějin (regionu, obce) 	<p>- projevy kultury, kulturní instituce</p> <p style="text-align: center;"><u>Lidé a čas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - orientace v čase a časový řád - dějiny jako časový sled událostí - kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období - regionální památky – péče o ně - báje, mýty, pověsti – rodný kraj, minulost předků, domov, vlast - Staré pověsti české - bydlení, předměty denní potřeby v historickém vývoji - lidé a obory zkoumající minulost - nejstarší osídlení naší vlasti (Keltové, Slované – Zličané) - vznik českého státu v 10. stol. (první Přemyslovci, sv. Václav, Slavníkovci, sv. Vojtěch, Libice nad Cidlinou, Stará Kouřim, zdejší hradiště Hryzely a Ždánice) Čechy knížecí (Oldřich, Břetislav, Sázavský klášter) - Čechy královské (Př. Otakar I. a II., Václav II a pražské groše – K. Hora, vyvraždění Přemyslovců) - život na hradech a ve městech 		
--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none">- Lucemburkové (Jan Lucemburský, Karel IV. a Václav IV.) - Husitská revoluce- (Jan Hus, Jan Žižka, Prokop Holý, bitva u Lipan)- Jiří z Poděbrad a „z Čech až na konec světa“ - Nástup Habsburků (Rudolf II. a alchymistická Praha) - Stavovské povstání a Třicetiletá válka (zaniklé vesnice, Smiřičtí v Kostelci, Albrecht z Valdštejna, Švédové na Kouřimsku)		
--	---	--	--

VLASTIVĚDA - 5. ročník

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	NÁSTROJE HODNOCENÍ	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - určí a vysvětlí polohu svého bydliště vzhledem ke krajině a státu - uvede významné podniky a hospodářské aktivity v regionu - převypráví spolužákům některou z pověstí (vázanou na region) <ul style="list-style-type: none"> - orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy 	<p style="text-align: center;"><u>Místo, kde žijeme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - místní oblast, region, jeho minulost, pověsti, topografie <p style="text-align: center;"><u>Lidé kolem nás</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky - právní ochrana občanů a majetku, duševní hodnoty; duševní vlastnictví 	<p>T, Ú, R, PÚ, MoS, PP</p>	<p>OVO: 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8,1.9 2.6, 3.4,3.5,3.6,3.7,3.8</p> <p>U: 1.4, 1.5, 1.6, 1.8, 2.4,2.5 3.1,3.2,3.3,3.4</p> <p>PT 3.3</p>

<ul style="list-style-type: none"> - charakterizuje svými slovy vývojové etapy historie naší vlasti, popíše způsob života lidí v různých etapách historie - na konkrétních příkladech porovná minulost a současnost - konkrétním způsobem využije archiv, knihovnu, sbírky muzeí a galerií jako informační zdroj pro pochopení minulosti - porovná a zhodnotí na příkladech způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti (uvede regionální specifika) - objasní historické důvody státních svátků významných dnů - stručně charakterizuje historický přínos významných osobností českých dějin (regionu, obce) 	<p style="text-align: center;"><u>Lidé a čas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Doba baroka (proměna krajiny i myšlení lidí, památky) - Osvícenství (Marie Terezie a její reformy, bitva u Kolína, Josef II. a jeho patenty) - Kultura a vynálezy 19. století (Národní obrození, divadlo, spisovatelé, vynálezci) - První světová válka, vznik Československého státu (TGM) - Život za první republiky (život našich prababiček, V+W, film, Baťa) - Druhá světová válka - Poválečná léta komunistické vlády - Sametová revoluce, vznik ČR 		
---	--	--	--